

Mae'n bosib fod y daith hon yn cynnig un o'r golygfeydd gorau yn Llŷn, yn ogystal â gweddillion bryngaer bwysig sy'n dal i fod mewn cyflwr da iawn, sef Tre'r Ceiri. I gwblhau'r daith, byddwch yn cerdded drwy ddyffryn hyfryd a phentref chwarela oedd ar un adeg yn anghyfannedd ond sydd bellach yn Ganolfan Iaith a Threftadaeth Genedlaethol a chaffi sy'n edrych dros y môr a rhan o lwybr yr arfordir. Mae rhan arfordirol y daith o fewn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) Llŷn.

Manylion y daith

Amcan o hyd: 13km/8 milltir.

Amcan o'r amser: 4 awr.

Map AO: graddfa 1:25 000 Explorer 253 a 254.

Man cychwyn/gorffen: maes parcio ar y ffordd i Nant Gwrtheyrn uwch ben pentref Llithfaen, SH441 353.

Mynediad a chyfleusterau

Parcio: digon o le parcio uwch pentref Llithfaen, LL53 6PA.

Bws: Gwasanaeth Bws Arfordir Llŷn: 01758 721 777.

Toiledau: yn Nant Gwrtheyrn.

Lluniaeth: mae'r caffi yng Nghanolfan Iaith a Threftadaeth Genedlaethol Nant Gwrtheyrn ar agor drwy gydol y flwyddyn rhwng 10am a 4pm, yn gweini prydau poeth. Mae tafarn gymunedol yn Llithfaen, sef Tafarn y Fic.

Nodwch

- Mae nifer o rannau **serth** ar y daith hon.
- Braslun yw'r map hwn. Argymhellir defnyddio'r **map AO** uchod.
- Cofier gadw at y Còd Cefn Gwlad:
Parchwch, Diogelwch, Mwynhewch
naturalresources.wales/media/3598/cod-cefn-gwlad.pdf

5 Cylchdaith Llithfaen

Cyfarwyddiadau'r gylchdaith

Mae yna ddwy ddolen i gylchdaith Llithfaen a Thre'r Ceiri i bob pwrpas. O'r maes parcio, dilynwch y llwybr rhwng Garn For a'r Garn Ganol, gan droi i'r dde i gyrraedd copa'r Eifl ac i lawr i ymuno gyda llwybr sy'n mynd tua'r chwith i gopa Tre'r Ceiri. Dychwelwch ar hyd yr un llwybr a dilynwch y llwybr sy'n mynd tua'r gorllewin yn ôl i'r maes parcio. Yna dilynwch y lôn i lawr i Nant Gwrtheyrn, mynd i lawr at y traeth a dilyn llwybr yr Arfordir. Byddwch yn dringo'n raddol yn uchel uwch ben y traeth, ac yn y diwedd yn troi i mewn i'r tir i fyny lôn heibio Ciliau Canol, gan ei gadael am lwybr drwy'r caeau yn ôl i'r maes parcio.

Mannau o ddiddordeb

Mae'r **Eifl** ① yn dri chop a ac yn codi'n uchel uwchlaw'r môr. O ganlyniad, ceuwch olygfeydd o arfordir Bae Ceredigion, Mynyddoedd Eryri ac Ynys Môn, ac hyd yn oed Mynyddoedd Wicklow yn Iwerddon ar ddiwrnod clir. Gall niwl y môr o Fae Caernarfon achosi i'r tywydd newid yn sydyn iawn ar Yr Eifl. Y tri chop a yw Tre'r Ceiri (485m), Garn Ganol (564m) a Garn For (444m). Garn Ganol yw'r pwynt uchaf ym Mhenrhyn Llŷn.

Yn ddi-os, **Tre'r Ceiri** ② (a gyfieithir weithiau'n 'dref y cewri') yw un o'r esiamplau gorau o fryngaer o Oes yr Haearn yng ngogledd Ewrop. Mae waliau cerrig y muriau amgylchynol yn hyd at 3.5metr o uchder mewn manau ac mae gweddillion tua 150 o dai crynion i'w gweld o fewn y gaer. Mae dwy fryngaer arall o Oes yr Haearn ym Mhen Llŷn y gellir mynd atynt o gylchdeithiau, sef Garn Boduan ger Nefyn (taith rhif 6) a Garn Fadryn (taith rhif 12), ac mae'r rhain yr un mor bwysig â Thre'r Ceiri yn eu ffyrdd eu hunain.

Heddiw, mae **Nant Gwrtheyrn** ③, cyn bentref chwarela Porth y Nant yn gartref i Ganolfan Iaith Gymraeg i ddysgwyr sy'n aros yn yr hyn a arferai fod yn fythynnod y chwarelwyr. Adeiladwyd y

tai teras ym 1878, ac ystyriwyd mai'r rhain oedd bythynnod gweithwyr gorau'r ardal. Roedd y chwarel yn cynhyrchu cerrig sets oedd yn sail i balmentydd Llundain a dinasoedd tu hwnt ac a ddefnyddiwyd fel meini cwrlo yn y gemau Olympaidd. Mae'r ganolfan dreftadaeth a leolir yng nghynnydd y pentref yn cynnwys gwybodaeth ddiddorol am hanes y pentref a'r ardal gyfagos, gan gynnwys stori serch drasig Rhys a Meinir (www.nantgwrtheyrn.org). Mae llinellau gan y prifardd Myrddin ap Dafydd wedi'u harysgrifio ar y bôn yn disgrifio'r chwarelwyr yn mynd i'w gwaith, wedi'u plygu'n ddau yn nannedd y gwynt:

*Ar eu pedwar, pwy ydynt
'ddaw i'w gwaith drwy ddannedd y gwynt?
Gwŷr caeth i fara'r graig hon
A'u gwinedd ynddi'n gynion,
Haf neu aeaf, yr un iau
O gerrig ar eu gwarrau.
Ond hwy, ar lwybr yr wybren,
Yn plygu, baglu i ben
Y mynydd, hwy yw meini
Conglau ein waliau – a ni,
Mor bell o gyllell y gwynt,
Yw'r naddion o'r hyn oeddynt.*

